

3. Сонько С.П. Чому українській землі потрібен власник, або нові варіації старого гасла «Землю – селянам!». *Арокологічні, соціальні та економічні аспекти створення й ефективного функціонування екологічно стабільних територій*: колективна монографія ; за ред. П.В. Писаренка, Т.О. Чайки, О.О. Ласло. Полтава : Видавництво «Сімон», 2016. 230 с. С. 167-176. URL: <http://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/5010>

УДК 334.7

Полторак А.С., канд. екон. наук, доцент

Боднар О.А., асистент

Миколаївський національний аграрний університет

poltorak@mnaui.edu.ua

bodnarolena1606@gmail.com

СІЛЬСЬКА КООПЕРАЦІЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Протягом понад 20 років у країнах колишнього Радянського Союзу було здійснено значні зусилля для приватизації сільськогосподарського виробництва та створення конкурентних ринків, проте виробничі та сільські організації досі не відіграють значної ролі в комерційній торгівлі, ринках, постачанні або сервісах аби мати реальний вплив на розвиток сільськогосподарської політики у сільській місцевості.

Розвиток і вдосконалення сільської кооперації з урахуванням умов проведення економічних реформ, формування нової, ефективної аграрної структури з пріоритетом на сучасні форми господарювання стає одним з першочергових напрямів стабілізації та вдосконалення українського сільськогосподарського виробництва, забезпечення добробуту сільських жителів та розвитку сільських територій.

У країнах з розвинутою ринковою економікою основною організаційно-правовою формою сільськогосподарського підприємства є переважно сімейне фермерське господарство, охоплене системою кооперативів, на частку яких припадає від 30% до 85% всього сільськогосподарського виробництва [1].

Зараз в країнах Заходу, в США, Канаді та інших розвинених країнах сільськогосподарською кооперацією охоплені майже всі основні сфери діяльності фермерських господарств, зокрема, успішно функціонують такі види кооперативів: обслуговуючі, збутові, кооперативи з фінансово-кредитного та страхового забезпечення, кооперативи із соціального обслуговування, з менеджменту.

У країнах Західної Європи спостерігається процес диверсифікації діяльності кооперативів. Багато збутових кооперативів бере на себе функцію забезпечення фермерських господарств матеріально-технічними ресурсами.

У Франції великі кооперативи зі збуту зерна створюють потужні виробництва з його переробки та виготовлення широкого асортименту борошняних виробів, забезпечуючи завдяки цьому додаткового прибутку фермерським господарствам – членам таких кооперативів.

Новим напрямом у розвитку сільськогосподарських кооперативів у зарубіжних країнах є створення асоціацій кооперативів, завдяки чому досягається високий рівень їх конкурентоспроможності на продовольчому ринку, більш надійний захист від впливу монополізованих структур в агробізнес.

По всій Західній Європі та у всьому світі виробничі та сільські організації були дуже успішними, допомагаючи підвищити конкурентоспроможність сільського господарства та значно сприяти розвитку сільських районів. У Європейському Союзі (ЄС) їх розвиток є ключовим компонентом Спільної сільськогосподарської політики (САР), яка охоплює всі держави-члени. Понад 50% відходів, що постачають фермери, та продукція, що продають на фермах, продають через організації, які вони спільно володіють. По всій Європі, за оцінюванням, 40 000 фермерських кооперативів налічують близько 660000 осіб, а загальний річний оборот становить понад 300 млрд євро [1].

Розвиток фермерських і сільських організацій в кінцевому підсумку залежить від готовності та прихильності фермерів та сільських громад до розвитку та постійного вдосконалення спільних заходів. Виробники не мають покладатися на уряди, щоб стимулювати свої власні організації, але навіть для виробників, які просто хочуть продавати свою картоплю разом, як офіційно зареєстрована група, законодавство, керівництво, адміністрація та бюрократія, що беруть участь, іноді можуть бути досить складними.

Більше десяти років тому Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (ФАО) визначила ключові проблеми, що обмежують розвиток груп у країнах Центральної та Східної Європи, і представили можливості для їх розвитку, які допоможуть подолати:

- неадекватне управління кооперативом, керівництво та освіта;
- загальне небажання фермерів співпрацювати та незрозумілість переваг, які можна отримати від співпраці;
- недостатній стартовий та операційний капітал;
- відсутність інновацій, активності з доданою вартістю та підприємницького духу;
- невеликі розміри господарства та іноді проблемні питання щодо володіння землею;
- нерегульоване законодавство про кооперацію та невідповідність податкової політики;
- неефективний маркетинг та доступ до ринків.

На цьому етапі українське законодавство зосереджене головним чином

на регулюванні, контролі та оподаткуванні, а не на заохоченні тих комерційних кооперативних та представницьких структур, які потрібні для конкурування у складних ланцюжках вартості, які потребують планування, бачення, інновацій, інвестицій та змін, спрямованих на поліпшення ділових можливостей [2]. На сьогодні в Україні на державну підтримку можуть розраховувати лише кооперативи, створені об'єднанням сільських жителів (фермерів). Підтримка надається у вигляді компенсації за обладнання (до 70% вартості) [3].

Держава має визнати фундаментальну різницю між організацією-виробником та іншими бізнес-формами, тобто як продовження фермерського бізнесу, а не як бізнес, створений для максимізації прибутку від вкладеного капіталу. Необхідно запровадити спеціальні законодавчі акти, які дозволять групі володіти виробництвом окремих фермерів, обмежувати торгівлю нею та прийняття рішень. Отримані пільги мають бути скеровані на розвиток кооперативу, а не інвесторів.

Уряд може надалі підтримувати, заохочуючи формування товаровиробничих об'єднань (таких як зерно, молоко, свинина та ін.) До цього також можна заохотити, працюючи з усіма учасниками окремих ланцюжків і спільно фінансуючи діяльність, спрямовану на підвищення ефективності цих ланцюжків, підтримку національних та міжнародних промо-акцій у сфері продовольства та розвиток брендів на основі різних видів регіонів.

Особлива підтримка може бути спрямована на нові сільські кооперативи шляхом надання можливостей для торгівлі та місць для зустрічей та, принаймні, покривати частину їх витрат, адміністративних, бухгалтерських, правових або управлінських протягом перших декількох років роботи.

Отже, використання зарубіжного досвіду сільської кооперації дасть можливість українському селу створити потужні сільські кооперативи, але за умови державної підтримки як фінансової, так і внесення відповідних змін у чинне законодавство. Об'єднання селян у кооперативи сприятиме ефективній реалізації ресурсного потенціалу сільського господарства за збереження робочих місць, соціального розвитку сільських територій [4]. Поряд зі зміцненням фермерства та крупнотоварного приватного виробництва слід розвивати кооперативний рух на селі, який має стати важливим фундаментом структурної перебудови сільського господарства.

Література

1. FAO Regional Office for Europe and Central Asia Policy Studies on Rural Transition. No. 2013-2. URL: <http://www.fao.org/3/a-ar424e.pdf>.
2. Підтримка аграріїв /Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: http://www.minagro.gov.ua/uk/support_apk.

3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР // ВРУ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80>.

4. Щодо першочергових напрямів підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/817>.

УДК 316.663:374.311.24

Прищепко Ю.С., викладач вищої категорії

Відокремлений структурний підрозділ «Оріхівський коледж Таврійського державного агротехнологічного університету»

pjs29@ukr.net

РОЛЬ МОЛОДІ В РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СЕЛА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У нашій державі вагоме місце займає аграрна сфера. Наповнення державного бюджету і зайнятість населення залежить від багатьох чинників розвитку агропромислового комплексу. Сучасна техніка дозволяє значно знизити кількість задіяного населення для обробки і обслуговування значних площ порівняно з 90-ми роками. Вивільнене працездатне населення намагається працевлаштуватися в містах, а також емігрувати за кордон в пошуках заробітку. Це все впливає на загальну зайнятість населення і економічний розвиток держави і окремих територій.

Відродження кооперативного руху в Україні визначено одним зі стратегічних векторів державної аграрної політики, інструментом економічного зростання аграрного сектору, становлення сільського розвитку та захисту економічних інтересів господарюючих суб'єктів за умов турбулентності бізнес-середовища. Стратегічне передбачення обмеженості інвестиційної активності та привабливості, а також можливостей аграрної сфери, сільськогосподарські кооперативи, як соціальні організації з економічним змістом, є локомотивом розвитку сільських територій та економіки.

Кількість випускників вишів, коледжів, ліцеїв, які бажають працювати в сільській місцевості, з кожним роком зменшується. Старіння працюючого населення на селі зростає.

Резерви розвитку сільських територій криються не стільки в додатковому залученні інвестицій ззовні, скільки в ідентифікації можливостей реалізації їх наявного потенціалу завдяки консолідації зусиль сільського населення з метою вирішення спільних для них проблем у їх